

1

כיצד? הבה נסמן לנו איזו נקודה להתחלת זריחת החמה של יום הראשון, למשל, נניח שהיא בנקודה זו בשעה 6 בבוקר. מניין שבכל מעלה ומעלה מ-360 המעלות של הכדור, השמש מתרחקת בארבעה רגעים ("דקות"), הרי שברבע הכדור, זאת אומרת במרחק של תשעים מעלות, היא מתרחקת מנקודת ההתחלה בשש שעות. לפי זה, בזמן שכאן (בנקודה שבה בחחנו להתחיל הקפתנו סביב הכדור) תהיה זריחת החמה של יום ראשון, הרי במרחק 90° למערב (6 שעות בטרם תזרח בה השמש) עדיין הצות לילה, ובאותו זמן: ב-180° מערבה מנקודתנו - עדיין תחילת ליל יום ראשון בשבוע, היא שעת יציאת השבת; ואילו במרחק 90° מזרחה כבר זרחה החמה 6 שעות לפני כן, דהיינו שעכשיו שעת הצות בצהרי יום ראשון, ובמרחק 180° בכיוון מזרח - שם עלתה השמש לפני 12 שעות - יחול עתה זמן דמדומי-חמה לפנות ערב של יום ראשון. הרי שבאותה נקודה הרחוקה 180° מכאן, השעה היא בעת ובעונה אחת גם מוצאי-שבת וגם מוצאי יום ראשון - והרי לנו הבדל במעתי-לילת שלם.

או נאמר בלשון אחרת: אם נתקרב אל עבר הנקודה ההיא מהנקודה בה בחרנו ונתקדם לצד מזרח, נגיע לסוף יום ראשון, ואם נתקרב אליה בהתקדמות מערבה, נגיע אליה במוצאי יום השבת.

השאלה היא, איפוא: היכן הוא גבול-התאורטי, והיכן היא נקודת ההתחלה?

והנה ברי הדבר, ואין מפקפק, שהכרחי קו (הסכמי כמובן) בכדור הארץ, אשר יסומן כגבול לתאריך היום, ואשר בין שני צדדי יהיה הפרש-זמן של יממה שלמה, כך שהישיבים למזרחו יפגרו לגבי הישיבים ממערבו ביום שלם. והישיבים במערבו יתקדמו לגבי הישיבים ממזרחו ביום שלם. ואמנם הכמי אומות העולם ישבו על המדוכה ויצרו קו כזה, הם בחרו במקום שאין בו ישוב או איים באוקיינוס, הממוקם בדיוק מול הפרבר הלונדוני גריניץ' [לדוגמא, גריניץ' ונקודת קו התאריך בים הם בדיוק משני עברי כדור הארץ. וכדי לסבר את האוזן: אם נקדח נקב מפולש דמיוני במקום ההוא בים, יגיע הנקב עד גריניץ' שבאנגליה]. בגריניץ' עשו קו באמצע רחוב, שבו התחילו את קו המעלות במעלת אפס. ממנו מתפשטות המעלות למזרח ולמערב. העולם כולו חולק ל-360 מעלות. המרחק בין גריניץ' למקום קו התאריך הוא איפוא 180 מעלות בדיוק. המקום שמוגל גריניץ' הוא בים הגדול באוקיינוס השקט, בין

צדוהי תחילת
ישגית תכני תחילת
דמיוני פשוטה

פרק שביעי

שאלת השבת ויוה"כ ביפאן

בעת שהיו בני הישיבות בוויילא, והתחילה ההתעוררות בענין הויזות לקרסאו והמעבר לשם דרך רוסיה ויפאן, קמו כמה ת"ח חשובים מבין בני הישיבות ועוררו בענין דין יום ש"ק ושמירתו ביפאן. להלן נבאר את יסודות השאלה א:

היות שהארץ היא כדורית, אין תחילת היום - שהיא זריחת השמש - מגיעה לכל מקום בשעה זהה, אלא עם מהלך השמש ממזרח למערב, מתאחר היום להגיע בחצי הכדור המערבי, בהשוואה לאזורי חצי הכדור המזרחי, וכזריחת השמש כך שקיעתה. עם מהלך השמש מתאחר גם זמן שקיעתה ממזרח למערב. מכאן שקיים הבדל בלוח הימים של איזורים שונים על פני כדור הארץ, בעת ובעונה אחת, פה יום, ושם לילה, כאן בוקרו של ראשון בשבת, ולהלן שחרית של שבת-קודש.

ליתר בהירות: רגלים אנו לחלק את כדור הארץ ל-360 מעלות (חלקים). השמש במהלכה עוברת, לפי חשבון זה, מעלה אחת בכל 4 דקות. הסיבוב המלא של השמש סביב הארץ הוא 4 דקות X 360, דהיינו: 1440 דקות, שהן 24 שעות, יום ולילה שלמים. קיימת נקודה אחת בכדור הארץ המשמשת לתחילת המזרח וסוף המערב, באופן שבין מזרחה של הנקודה למערבה - מרחק כחוס-השערה בלבד - יהיה הבדל בזמן של עשרים-וארבע שעות שלמות. אנתנו יכולים לבחור לנו כל נקודה שנרצה ולומר שכאן הוא הגבול, שכן אין תחילה ואין סוף בעינינו, אבל נקודה כזאת בכלל מוכרחת להקיבע "זאין להמלט ממקום משתתף [שבין] תהיה תחלת מזרחו ואחרית מערב" (לשון הכוזרי מאמר ב סי' כ).

(א) הדברים דלהלן עפ"י ספר "לאור ההלכה" להגה"ש זון ז"ל (ת"א - תשי"ז ע' רפ"ג והלאה). ספר "פאר הדור - חי' החזון איש" זצ"ל (ח"ג ע' שכ"ד והלאה). ומאמר בחוברת "קוראי עונג" - "המחנה החרדי", (גליון 160 א' בתמוז תשי"ח). ועוד מקורות שונים -

צדוהי תחילת
ישגית תכני תחילת
דמיוני פשוטה
פירוש ר' שמואל אורבך לפרש"י
פרק שביעי * שאלת השבת ויוה"כ ביפאן

קו זה, של 180° מגריניץ, הוא קו הסכמי (דמינינג), היינו שאין בו משום חוקיות הטבע המוטבעת בבריאה, אלא שחכמי האומות הסכימו לקבוע כקו התאריך. והשאלה היא: היכן הוא קו התאריך לפי ההלכה של תורתנו הקדושה?

קובה שביפאן ממוקמת מזרחית לירושלים במרחק 100° בקרוב (135° למזרח גריניץ). וכעת מתעורר הספק: האם יום השבת שם מתחיל יותר משה שעות לפני התחלתו בארץ-ישראל, או שהוא מתאחר פחות מ"ח שעות מעת התחלתו בארץ-ישראל? במילים אחרות, האם קו התאריך היהודי ההלכתי הוא מזרחית לקובה כקו התאריך הבינלאומי, וא"כ השבת בקובה היא כשבת שלנו. או האם קו התאריך היהודי ההלכתי הוא מערבית לקובה (וכמובן מערבית לקו התאריך הבינלאומי). וא"כ השבת בקובה היא ביום ראשון שלנו?

במילים אחרות: האם על בני הישיבות לשמור את השבת ביום, שהוא חל שם לפי מנהג הגויים, או שהם מחוייבים לקדשו ביום, שהגויים קוראים אותו שם יום ראשון.

☞. ☝

סיפר הגאון ר' משולם דוד סלובייצקי שליט"א: כאשר התעורר בי"לנא, אצל בני הישיבות, הרעיון של הנסיעה ליפן, באו אל האבא הגר"ל מבריסק זצ"ל, הגאון רבי ליב מאלין זצ"ל, והגאון רבי יונה קרפילוב זצ"ל להתיעץ אתו על זה. היה זה ביום הראשון, שהתחילו לדבר על אודות הנסיעה לשם, והאבא אמר להם מיד, שתהיה כאן שאלה גדולה בענין "שבת" - אימתי זמנה

ב) בשאלה זו החלו לרין לפני שנים רבות, בעקבות המסתחות הנסיעות באניות בין יבשת ליבשת, ושכיחות השבתה בשבתות במדינות רחוקות כמו יפאן, אוסטרליה, הודו ועוד, שבהן קיימת השאלה ה"ל. ועורר אותה לראשונה החוקר רבי חיים זעליג סלאנימסקי ז"ל בעתון "המנין" כ"ו אדר א' תרל"ד. וראה עוד ממנו שם בגליון ל' ניסן.

תשובות על שאלתו ראה שם בגליונות: י' אדר ב' (מביא את דברי הנהוג שמובאם לחלף). כ"ח אייר, י"ג סיון, וראה עוד שם: י"א תמוז בירוד הלכתי מעמיק מהרה"ג ר' ישעי' מאיר כונא שפירא זצ"ל אב"ד טשארסקוב. ועוד ממנו בגליון י"ח תמוז, כ"ה תמוז, ג' מנחם אב, י' מנחם אב, י"ז מנחם אב, כ"ד מנחם אב, א' אלול, ח' אלול וט"ו אלול. וראה עוד מהחוקר רח"ו סלאנימסקי הנ"ל בעתון "הצפירה" כ"ג תמוז תרל"ד, והמשך הדברים בגליון א' מנחם אב, וז' מנחם אב, בכל ה"ל מופיעים רעיונות שונים לגבי חישוב "קו התאריך" לגבי שמיית ש"ק ויהוה"פ.

ג) ספר "עובדות והנהגות לבית ברוסקי" (ח"א ע' כג).

היבשות אמריקה ואסיה, ובו מקום מתאים לשנות את התאריך, כי אין מסביב הקו יבשה, בה יתחלק הזמן בין בית למשנהו או בין רחוב לחבתי, ולכן אם עוברים אותו באניה, יש לשנות בחצות לילה (אצל אומות העולם התאריך מתחלף בחצות הלילה) את היום מיום ראשון לשני. אם המעבר הוא ממזרח למערב, מאידך החוצה את קו התאריך ממערב למזרח "מרווח" יום, כלומר, עובר ליום אתמול כי יעבור.

יוצא מזה דבר משונה: אם הננו נוסעים באניה ממזרח לקו התאריך וחוצים אותו ממזרח למערב, עלינו להזיז את תאריך יום שעוננו קדימה ביום שלם, אבל אם הננו נוסעים ממערב למזרח עלינו להזיז את השעון אחורה ביום שלם, כי שם כאמור מתחלף יום אחד למשנהו.

יחד עם זה נקבעו מעלות כדור הארץ מלונדון, שנקבעה כאמור, במעלת אפס, נמתחו קוי אורך (מהציר הצפוני של כדור הארץ לציר הדרומי) אילך ואילך, מזרחה ומערבה. וכך גם נקבעה השעה המקומית. שהרי, כאמור, כל העולם הנו 360 מעלות, וכל שעה היא 15 מעלות (כי $24 \times 15 = 360$). יוצא, שכל ארבע דקות של מהלך השמש לצד מערב הן מעלה אחת. לדוגמה במרכז סין, המרוחקת מלונדון 500 דקות, עובר קו האורך המזרחי 125 מעלות; בירושלים שמרוחקת מלונדון 140 דקות (למען הדייק 141 דקות), עובר קו האורך המזרחי 35 מעלות, לכן כשבולנדון השעה 10, לדוגמה באיטליה השעה 11, בקהיר השעה 12. גם בירושלים השעה 12 אף על פי שלמען האמת כבר 12.21 כשבקהיר 12, אבל לפי שקבעו שעה בכל מקום לפי האופק שלו, ואי אפשר בכל מקום לשנות כל מעלה לארבע דקות ולכוון את השעון כל אחד לפי מקומו, לכן גם בירושלים נקבעה השעה 12, אע"פ שביירושלים כבר היתה השעה 12 "באמת" לפני 21 דקות.

מכאן, ששעון המדינות השוכנות מזרחית לארץ ישראל מקדים והולך, כל 15 מעלות במפה, מקדימה השעה בשעה אחת. וכל 15 מעלות ממערב לארץ ישראל מתאחר השעון בשעה אחת. לפיכך כשבארץ ישראל חצות יום, בלונדון השעה 10, באמריקה השעה 6 בבוקר, וכן הלכה. מובן שהדבר אמור רק במדינות שנמצאות מרחק מעלות בקו האורך, כלומר ממזרח או ממערב לא"י. מובן שבמדינות, שנמצאות באותו קו אורך אבל נמצאות בקו רחב שונה, כלומר מדינות שנמצאות מצפון או מדרום לא"י, אין משתנה השעה עקב כך.

במכתבו השני הוא מוסיף עוד: נמצא, כי לענין איסורי דאורייתא יש להחמיר כשני הדעות ולשמור ממלאכה מ"ח שעות, והוא שש שעות קודם השבת של ירושלים וי"ח שעות לאחר השבת של ירושלים וכו'. וע"כ אם מהגז ההודים בחרבין וביפאנוי' להקדים השבת לשל ירושלים בשעות, יש לסמוך עליהם בעניני דרבנן. וכבר כתב הגאון ר' עקיבא אונג, כי ב"אגוט שבת" מקיימים העשה דאורייתא של קידוש היום, נמצא כי יתפלל כמתנה. ולענין הנחת תפילין: ביום ראשון שלהם יניח על תנאי, אם הוא מחויב - הוא מניח לשם תפילין, ואם אינו מחוייב - הוא מניח לשם תכשיט ובלא ברכה, ויאמר בדרך שחוק "אגוט שבת" כדי שלא יובן שם כי הוא משנה ממנהגם ע"כ.⁽¹⁾

כ"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל השתדל מאוד להשפיע על בני התורה, שינהגו כולם במנהג זהה, ולא יהיו בבחינת "אגודות אגודות"⁽²⁾.

תלמיד יח"ל הר"ח ר' אברהם משה זילברברג ז"ל סיפר, שבזהדמדנות שאל את ל"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל לדעתו בענין, והוא השיב לו, כי אינו רוצה

← (1)

תלמיד יח"ל, רבי שמואל בנימין פינקלסטיין שיחי' מעיר שכר נהג כ"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל, (וביום ש"ק שלחם הניח תפילין בצנעה) וכ"ק אדמו"ר רבי יצחק'ל מאמשינוב זצ"ל הוסיף, שדוד, הר"ש זצ"ל הניח גם תפילין דל"ת בש"ק בצנעה, כיון שסבר שאין לחלק בענין זה בין תפילין רש"י לר"ת. תלמיד ישיבת מיר, הגאון ר' יוסף הורביץ שליט"א מוסיף - שאכן בני התורה נהגו כולם כפשרתו של הגרש"ז ריגו הנ"ל, או בשלב מאוחר יותר, כשהגיעה אליהם תשובת הגאון החזון איש זצ"ל בענין זה, והוא סבר שיום ש"ק האמיתי הוא ביום ראשון, הרי שתלמידי ישיבת מיר הפכו את הדברים, ומה שנהגו קודם ביום ש"ק נהגו כעת ביום א', ובש"ק של יפאן הניחו תפילין, וביום א' התפללו תפילת שבת. ומוסיף עוד הג"י הורביץ שליט"א הנ"ל, שהתמורים שבין התלמידים החמירו גם במלאכות דרבנן בל יחמים, גם בש"ק של יפאן וגם ביום א'.

אנב, וזהו יצפר חב"ד" נולדו ע' 759 (151) המספר, שתלמיד ישיבת מיר, הג"ד לייב מאלין זצ"ל שנחשב מבכירי הישיבה, בא בש"ק של יפאן לבהמל"ד של יח"ל או לזבואטש לשמוע שם קריאת התורה של ש"ק.^L

(2) ראה "המודיע" יום ו', ה' אדר תשס"ד, במאמרו של ר"א סורסקי שיחי' מפי הגאון ר' ברוך רוזנברג זצ"ל, ושם עוד: בחדות קודש הזכיר הגר"ב רוזנברג מה שארע למשיגין הרוחני, הגר"צ ר' יחזקאל לעווניוויטין, שבהיסח הדעת ביקש לנער ביום ראשון מניח אבק לכלוך שדבק במעילו (יש בה חשש מלאכת "ליבוין") ומיד נזכר והזעזע באומרו: "קשה להישמר מממשול בדבר שלא הורגלו בו", ע"כ.

יצויין משי"כ הג"ד שלום צבי הכהן שפירא זצ"ל ברחוק "צרת עקב" (מס' 170-1 ע' 5) כי על הגר"צ ר' לוינסטיוו זצ"ל העניקה מאור עצם השחות בקובה בה יש ספק על יום השבת קודש ע"כ.

שם, ואח"כ כשכבר דיברו למעשה והתכוונו לנסיעה ליפאן, ביקשו מהאבא, שיפסוק להם בשאלה זו.

והנה האבא זצ"ל אמר להם, שיש בזה מחלוקת גדולה בראשונים, דלבעל המאור צריך לשמור שבת ביום א' ולא בשבת, וכדעתו הסכימו הריטב"א ובחידושי הר"ן. אולם דעת ה"יסוד עולם" וה"כוזרי", דצריך לשמור שבת ביום השבת, כנהוג בעולם. והגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל כתב בתשובה בספרו, שאינו יכול להכריע במחלוקת זו. כך אמר הגר"ן, וסיים "וא"כ איך אני אוכל להכריע בזה"⁽¹⁾

וממשיך ומספר הגרמ"ד הג"ל שליט"א: אולם אח"כ כשאחי הגדול הגר"ד זצ"ל, חשב ג"כ לנסוע דרך יפאן, ביקש מהאבא שיכריע לו בענין זה, כי עליו לדעת למעשה איך לנהוג שם. אולם אבא אמר לו כנ"ל, שאינו יכול להכריע בזה. וכדי לידע איך לנהוג למעשה, ישלח מכתב למר"צ דברסקי, רבי שמחה זליג ריגו זצ"ל⁽²⁾, והוא יפסוק לו, וכך

עשה אחי. ואח"כ קיבל באמת שני מכתבים מרבי שמחה זליג זצ"ל, שהעיקר כבעל המאור, אבל יש להתנהג בחומרא גם כשיטה האחרת.

הגאון ר' שמחה זליג ריגו זצ"ל-ה"ד, ראב"ד דברסקי מסכם להלכה בתשובותיו בענין זה: נראה דלענין תפלה, שהוא ענין דרבנן לא ישנה ממנהג הישראליים היושבים שם, ולענין איסורי דאורייתא - יש לחוש לדעת בעל המאור, שהשבת מאוחרת לשל ירושלים ג"כ, באופן שמקדימים וגם מאחרים לשבת שלפלו.

הגאון רבי שמחה זליג ריגו זצ"ל

←

(1) ראה בספר "איסופות רבינו חיים הלוי" עמ"ס שבת (ס"ו) ע' 1 מט בהערה קלב) המציין בהקשר למובא לעיל מהגאון ר' יצחק אלחנן זצ"ל: לא מצאנו תשובה זו בספרו וכו' ע"כ. אכן, בשו"ת "בית אברהם" להגאון ר' אברהם עפר הירשאוויץ זצ"ל (ירושלים - תרס"ח בש"ת ע' 2) כתב, שכל השיב לו הגאון ר' יצחק אלחנן זצ"ל, שאינו יכול להשיב בענין זה ע"כ.

(2) ב' תשובותיו של הגרש"ז זצ"ל-ה"ד נדפסו לראשונה במאסף "תלפיות" ש"ל בשנת... תש"ה בתור מאמרו של הג"ד דוד קויאט שליט"א, וראה עוד בקובץ "תלפיות" (נידווק סיון תש"ה ע' 177-8) ובספר תנובות שיר להר"א רוזנברג שיחי' (כ"ב תשנ"ח ע' ספג והלאה) ועוד.

היה לנו עירוב, שיאפשר לנו להעביר מחדר לחדר, ומחוסר ברירה היו הילדים הקטנים מעבירים את האוכל בשבת, שכן היתה זו שאלה של פיקוח נפש.

☞

להלן מכתב שכתב תלמיד ישיבת מיר, הרה"ג ר' יוסף ליס ז"ל (א) בכ"ד אייר תש"א מהעיר קובא אל כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זצ"ל, שהיה אז כבר בירושלים:

ב"ה ה' שלח, כ"ד אייר תש"א, פה קובא, תצ"ו.
חיים אורנים ושולם לכבוד מרו כקש"ת אדמו"ר שליט"א.

רבי יוסף ליס ז"ל

הנינו בזה לשאל את פי כקש"ת, שיורה לנו בנידון ענין שהננו נבוכים בו מפאת - גלותנו לפה, שבועה"ד גלונו למקום, שאין רב ואין מורה מקומי ר"ל, וכל בעלי ההוראה שיהיו, שגלו לכאן אתנו יחד, נבוכים בשאלה הזאת, וא"א להוציא הלכה ברורה מפאת חוסר הספרים הקדושים בפה, ראשונים ואחרונים, ועיני כולם נשואות למרום למצוא פתרון לענין הנורא הלה הנוגע לחיינו, ענין השבת קודש בארצות המזרח הרחוק.

הנה לפי דעת בעל המאור [והכוזר] החלפת היים נחשב תשיעים מעלות למזרח ארץ-ישראל, היינו חשבון שש שעות קודם ירושלים ער"ק. נמצא, לפי דעתם, שמהדנת יאפאן וגם קצה ארץ חינוא המזרחית (מבקרד חרבין ואילך לצד מזרח), שמונתה יותר ממאה מעלות מא"י לצד מזרח, הרי השבת שם מאוחר להשבת של ירושלים בשבע שעות בקרוב. ובכן נמצא, שהיום שהאוח"ע מסכימים עליו שהיא יום ראשון בשבת, לפי דעת בעל המאור [והכוזר] הוא יום ש"ק, שהרי כל ארצ"ע כהיום מונים את קצת המזרח על המעלה הק"ס למזרח לונדון, היינו ממזרח ניו-יורק לשאר ארצות אוסטרלי, ומשם ואילך לפי חשבונם הינם מתחלף, והרי לפי דעת תה"ק אין שום יסוד להסכמתם זו, והרי אנו לא נסמך עליהם בעת שלא מצאנו חשבון זה בספר הראשונים והאחרונים, ומפני זה הנונו בכאן במבוכה גדולה, בעת שהבעלי הוראה היחידים הנמצאים בכאן הנם פוסחים על שתי הסעיפים, מפני שפשקל הנהיג פה אחרת מכפי שמוסכם בין כל שכנו האוח"ע, ולעומת זה הרי לא נוכל להכריע נגד דעת בעל המאור [והכוזר] במקום שלא ידענו שום חולק עליו.

רבי יוסף ז"ל הי' גבורא רבא ויקריא, גדול בתורה ונמששים טובים, מחסידיו גור בלודז', נלב"ע עש"ק ר"ח אדר ב' תשנ"ב, את המכתב שלח רבי יוסף ז"ל אל מחו' הה"ח ר' יעקב מאיר סבינר ז"ל שהתגורר בירושלים (אחי של רבי יוסף, רבי משה הי"ד, הי' חתן רבי ישראל סבינר מלודז'). את המכתב קבלנו מהרה"ח ר' אברהם מרדכי אלטר (בן מר"ה בנימין מנחם אלטר) שליט"א, ותשואותו חן לו.

להתערב במחלוקת, ושומר על ב' הימים (ונוהר בהם גם מאיסורים דרבנן) אך הוסיף, כי אינו מרגיש ביום ראשון את קדושת השבת...^ח

ועם זאת הוסיף הרה"ח הנ"ל וסיפר, כי כ"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל לא אמר בשב"ק בבוקר ברכות התורה, וכאשר קיבל עליה בקריאת התורה, התכוון לצאת בכרכות שאמר אז יד"ח ברכת התורה שלא אמר בכרכות.^ט

☞

← הרבנית פייגא זקס ז"ה בתו של רבינו החפץ חיים זצ"ל, זוגתו של הגאון ר' מנחם מנדל זקס זצ"ל סיפרה:^י

הגענו ליפן אחרי פורים. במסלול נסיעתנו זאת הגענו כעת ליטח שמעבר לקו התאריך הבינלאומי, ועובדה זו גרמה כמובן למספר בעיות, ובראש ראשונה בענין שמירת השבת שרדה מבוכה גדולה מה לעשות. קבוצתנו מנתה כשבעים משפחות, שמונותקות מכל קשר עם העולם החופשי, ולא היה לנו אי מי שיוכל לתת לנו תשובה מוגדרת וברורה בשאלת התאריך הנכון, שצצה ועלתה כעת במלוא חומרתה. בין הרבנים שנכחו אתנו נחלקו הדעות. הרוב סברו על פי הרגשתם, שהתאריכים שספרנו היו מדויקים, ואחרים הרגישו שאנו עשויים להיות בעצם יום אחד מוקדם ממה שאנו סופרים, ואם כן אנו שומרים שבת ביום הלא נכון, כיון שכך, הם החליטו לשמור שבת יומיים כדי לצאת מידי כל ספק.

← בעל הורה לנו לשמור שבת רק יום אחד, אולם גם ביום השני נמנענו מכל מלאכה שאינה הכרחית. האדמו"ר מאמשינוב היה אחד מאלה ששמרו שבת יומיים. בישראלית אוכל ליום השני בעבורו ובעבור שאר בני אותה קבוצה ששבתו בו, ושלחתו את ילדי לשאת את האוכל בשבילם, שכן בעבור משפחתו לא היינו הדבר בעיה הלכתית לטלטל ביום השני שבו שבתו שבתם. אמנם בעיית הטלטול אצלנו התעוררה בשבת שחל בחשבוננו, שכן המלון "יוקנה" ששהינו בו היה בבעלות גויים, ואע"פ שבחדרים ששכרנו לא היתה בעיה של טלטול, אולם לא

← (ח) יש לציין למה שסיפר תלמיד הישיבה, רבי אברהם זיסמן ז"ל, כי שמע מהגא"צ ר"י לוינשטיין זצ"ל שיש להקפיד ולשמור על ב' הימים (לפחות מאיסורים דאורייתא). וממליץ על זה את דברי חז"ל (שבת ק"ח ע"ב): אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן, מיד ננאלין, היינו ב' שבתות סמוכות זו לזו, כמו כאן, ביום ש"ק וביום א', מיד ננאלין...^ל

(ט) ברשימת כ"ק אדמו"ר רבי יצחק מאמשינוב זצ"ל מספר, ששמע קידוש בליל ש"ק מאי התלמידים של יח"ל, וביום א' בערב שמע הבלה מדודו הרה"ק רש"ש זצ"ל.

(י) ספר "מאיר עיני ישראל" (ח"א ע' 49).

דעתו של הגר"מ זצ"ל הייתה שאין לשנות את השבת ויהל"פ מכפי שנוהגים ואת כעת באותם מקומות.

שיטת הגר"מ טיקוניצ'נסקי זצ"ל

היסוד המרכזי, שעליו בנה הגר"מ את דעתו, היה, שקו התאריך הישראלי לשינוי היום אינו 90 מעלות מזרח ירושלים (כפי שרוצים רבנים אחרים להוציא מלשון הכוזרי והר"ה) כי אם אך ורק 180 מעלות מירושלים, והיינו שירושלים היא בעצם מרכז העולם לענין חשבון הימים, ומאותו קו מרכזי שמרכזו בירושלים, מתפלג המזרח לצד אחד, והמערב - לצד השני. והיינו, שחצי העולם למזרח עד י"ב שעות "שייך" למזרח, וחצי העולם למערב.

וזה דבר מוכרח, שחייב להיות קו מרכזי, דבלא קו כזה אין לנו מקום קבוע למזרח ולמערב. וכל נקודה ונקודה בעולם היא גם מזרח וגם מערב, כמובן.

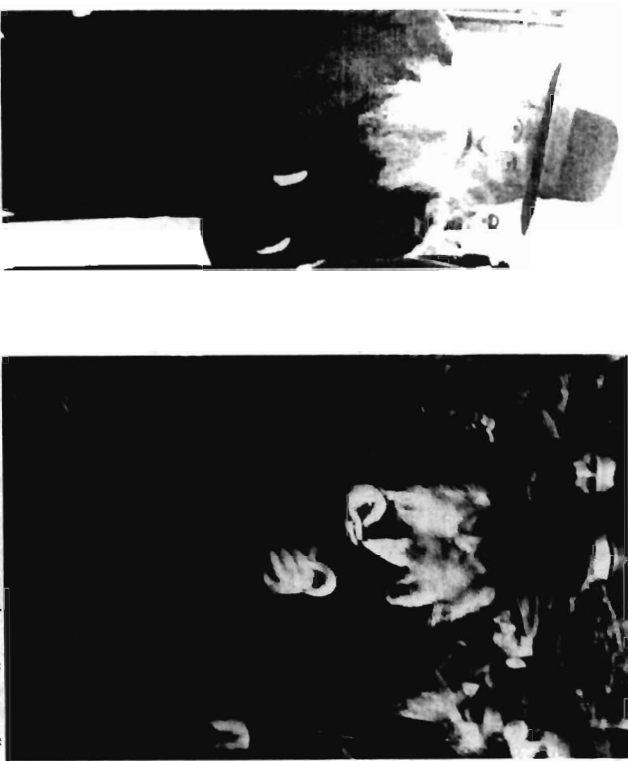
את קביעתו זו מבסס הגר"מ על הרבה מדברי חז"ל, הוואים את ירושלים ואת אר"י בתור מרכז העולם^(ט). ומכיון שירושלים נחשבת לנו לגבי חשבון הימים כמו גריניץ' לאומות העולם, א"כ קו התאריך שלנו הוא 180 מעלות מירושלים, ולפי"ז בני הישיבות שבאו לקבוא שפאן לא דרך אמריקה, אלא דרך חצי הכדור המזרחי, לא עברו את קו התאריך מול ירושלים, כיון שקבוא היא כ-100 מעלות מירושלים.

רד ולא הצליחו להשוות את דעותיהם. אגב, במכתב מהגרי"מ"ט אל החזון איש זצ"ל שהעתיק נמצא לפני, כותב הגרי"מ"ט נמוק מענין החדש שלא להזיז את יום ש"ק ממקומו ואלו דבריו: נלענ"ד שלא לשנות את יום השבת. דכל זמן שאין לנו בירור לנקודת ההתחלה אין לנו להוציא את היום מחוקתו. והרי לנו ק"ו מדיון החולק במדבר ואינו יודע באיזה יום הוא עומד ונקטי' "מונה ששה ושומו יום אחד" (שבת ס"ח): והלא הדברים ק"ו, ומה הם שאנו יודע באיזה יום יצא אם ביום ראשון או ביום חמישי למשל, שיחכו שעליו למנות רק שתי הקפות וימות, ופע"ז אמר' מונה ששה, ששה הקפות ימויות, וק"ו כשיודע למשל שיצא ביום ראשון וכבר מנה שש הקפות וימות והספק לו רק בקו ההתחלה (אם כי הספק אינו אלא ספק ידיעה) שעליו לשבות ביום ההקפה השביעית עי"ד.^ל

(ט) ואה בקונטרס "היומם" ע' ו-ז ועוד. ומה שהעיר (והוסיף) בענין זה הגר"מ כשר ז"ל בספרו "קו התאריך הישראלי" ע' ק"ד והלאה, ועוד שם ע' קסח והלאה הרבה, ויש להוסיף על ה"ל, שבמפת ישנות של העולם נמצאת ירושלים במרכז המפה וזה חיזוק גדול לשיטתו של הגר"מ ה"ל. ויש לציין למה שמעיד גיטי, הרב ר' אברהם מרדכי וקסשטוק שיחי' ששמע מא"ם הג"מ משה מנובלבוים ז"ל ששמע, שהאמרי אמת זצ"ל התבטא, שהכיוון של הגרי"מ"ט המתבסס על הרציון שירושלים היא מרכז העולם נראה לו ע"כ.

מספר הרב החסיד ר' חיים מאנרל שליטי"א^{ט)}:

באותם הימים הגעתי לביתו של כ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל. בנו, כ"ק אדמו"ר בעל ה"בית ישראל" זצ"ל ירד אז מהבית וחזיק בידו את הגלוי' שהגענה מקובא, ובה התבקש אדמו"ר זצ"ל לחוות דעתו בשאלת השבת ויהל"פ. כ"ק אדמו"ר בעל ה"בית ישראל" זצ"ל אמר לי, שאלך להרה"ג ר' יחיאל מיכל טיקוניצ'נסקי ז"ל שגר בירושלים ואשאל דעתו בענין.

כ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מנור זצ"ל   כ"ק אדמו"ר בעל ה"בית ישראל" מנור זצ"ל

הלכתי אל הרה"ג ר' יחיאל מיכל ז"ל והצגתי לפניו את השאלה, הוא ביקש שאביא לו ספר "נחמד ונעים" וגלובוס של העולם. הוא ישב העמיק ועיין הרבה בענין זה וכתב לאדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל את תשובתו בענין^{יד)}.

(יג) בשיחה אישית עם כותב הטורים.

← ד יד) אחר זמן נשנת תש"ג) נדפס מהגרי"מ ז"ל בענין זה קונטרס ארוך בשם "היומם", על קונטרס זה חיבר ה"חזון איש" זצ"ל קונטרס בשם "קונטרס י"ח שעות", ובו מעיר ומשיג עליו בתקפות רבה. אגב, בנו של הגר"מ טיקוניצ'נסקי זצ"ל, הרה"ג ר' ניסן שליטי"א מספר, כי התלווה לאביו הגר"מ, כשנסע במיוחד לב"ב אל החזון איש זצ"ל, ודנו בסוגי' זו משך זמן

עדות נוספת מובאת¹⁰¹: מסר לי אחד מתלמידיו, שלמד אצלו הלכות קידוש החדש, שבשעתו שלח את אחד מתלמידיו להחזון למסור לו, שלדעתו, הרמב"ם בהלכות קידוש החדש חולק על הר"ה (בעל המאור).

הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א (ראש ישיבת רשב"י בב"ב) סיפר¹⁰², כי הר"ה ר"ש זצ"ל שלח אתו מכתב (שנכתב ע"י הר"ה ר' אלי רוט ז"ל) ובו ביאר שיטתו דס"ל, כדעת הגר"מ טיקוצינסקי, כשהוא מוסיף בע"פ, שלא יתכן, שיהי' חילוק כזה בשעות, ולא יהי' כתוב ענין כזה בקדמונים.

הגרמ"צ הג"ל מוסיף, שאחרי שהחזון איש קרא את המכתב הגבי, שקשה לו לפרש עוד את שיטתו בכתב, והוא יכול להסביר דבריו בע"פ י"כ.

עוד התבטא הר"ה ר"ש זצ"ל באותם הימים¹⁰³, שמן השמים פסקו שלא כשיטת בעל המאור. באחד מנימוקיו אמר רבנו, שהפוסק הגדול בתכונה הוא הרמב"ם והמשיג הגדול על הרמב"ם הוא הראב"ד, והראב"ד בעצמו כתב שבהלכות קידוש החדש אינו יכול להשיג עליו, ואם כן יש לפסוק כהרמב"ם. הגאון החסיד רבי אלעזר ברי"ל זצ"ל סיפר¹⁰⁴:

כשהגיעה השאלה מהפוסלים ביפן, הייתי מלמד בעיר העתיקה. ומכיון שכבר עסקתי בענין זה של הזמנים כשנולד בני משה - בין השמשות, התעסקתי קצת עוד בענין, יחד עם המנהל ר' אליהו פרוש. יצא לנו, שההלכה היא כמו שכתב החזון איש בענין זה, והיתה לי ראי' יפה לחז"א. כתבתי לו זאת, ובקו' י"ח שעות שהדפיס מזכיל הנקודה שכתבתי לו, במשך הזמן כתבתי על זה ספר שלם בכת"י והבאתי אל החזון איש (בשנת תש"ג-ד).

(101) ספר "צדיק יסוד עולם" (ח"א ע' 172). לפי שמועה אחת שוחח הר"ה ר"ש זצ"ל בנושא זה באינכות עם הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל. הגאון ר' ישראל נויסמן זצ"ל סיפר לכותב הסורים בשיחה אישית, כי בירושלים סיפור און, שהר"ה ר"ש זצ"ל השתתף אישית באסיפה אצל הרב הרצוג ז"ל, ויתכן שאפילו היה אצל החזון איש זצ"ל בענין זה ע"כ. וראה עוד בחוברת "אספקלריה" - "כפר חב"ד" (גליון 1217 ע' 10).

(102) בשיחה אישית עם כותב הסורים - ח' ניסן תשל"ד.
 (103) ראה בספר "צדיק יסוד עולם" (ח"א ע' 172) שכתב שהר"ה ר' שמעון רובין ז"ל הוא שכתב את המכתב אל החז"א כפי שהכתב לו הר"ה ר"ש זצ"ל.
 (104) ראה בספר "צדיק יסוד עולם" (ח"א ע' 173).
 (105) בשיחה אישית עם כותב הסורים, ט' אלול תשנ"ג, יחד עם נכר, הר"ה ר' יהושע ברי"ל ז"ל.

← כ"ק הר"ה ר"ש מוהר"ש מזזויהל זצ"ל

מעורבות נוספת ומפתיעה בפרשה מענינת זו, היתה של כ"ק אדמו"ר הר"ה ר"ש שלמה (שלומק"ה) מזזויהל זצ"ל, שגר אז בירושלים.

רבי שלומק"ה זצ"ל נחשב כתלמיד חכם עצום, בעל מוח גדול ולמדן מופלג, והיו לו קשרים הדוקים ביותר עם כל גדולי הדרו, ובתוכם גם עם בעל החזון איש זצ"ל, שבכמה הזדמנויות שלח לקבל את ברכתו¹⁰⁶.

בנושא זה נכנס הר"ה ר"ש זצ"ל לעובי הקורה בעוצמה רבה, ושלח להודיע לכמה מגדולי ירושלים שעסקו בנושא זה, שלדעתו אין לשנות את יום השבת ואת יום הכיפורים.

הרה"ק ר"ש מזזויהל זצ"ל

הנה הדברים, כפי שכתב הגאון ר' יהואל מיכל טיקוצינסקי זצ"ל¹⁰⁷: ימים אחדים לפני פטירת הר"ה ר"ה המקובל (בעל מופת), האדמו"ר ר' שלמהלע מזזויהל (שה' נקרא "זווילער רבי", ושהיה בקי ומחדש גם בדברי הרמב"ם של קדוש החדש), כשכבר היה חולה מסוכן ר"ל - הביע לפני קהל מסובבי את רצונו לראות אותי ולדבר אתי. בא אלי הרי' שמעון ברגמן נ"י ויספר לי משאלתו של אדמו"ר. מיהרתי לבוא לביתו לבקרו, ויתחזק וישב על המיטה, כשבניו סמכו אותו, ויאמר לי:

"שמח אני לראותו ולאמר לו, שאל יחיש למיננס של דעות אחרות. כך מקובלנו, כי החשבון מתחיל מירושלים, חציו למזרח וחציו למערב, ויש לי ע"ז ראיות גם מהרמב"ם, ואם יהיה רצון ה' ית"ש ויחזקני, אבדר את הראיות, אבל הדבר ברור גם מצד עצמול" ע"כ.

(106) ראה בספר "צדיק יסוד עולם" ח"א, וראה בספר "הזריחה בפאתי קדם" (ח"ג ע' א' צח) שם נדפס מכתב מהגרי"ז סורוצקין זצ"ל אל הר"ה ר"ש זצ"ל ומזכיר בו את הר"ה ר' יהוחם ליכוביץ זצ"ל הזקוק לשיעה.
 (107) קובץ "תלפיות" (ניי-יורק ניסן תש"ה ע' 640).

גיה"פ ב' געזיג גג'אז

זאג'ט רבנות אגרי גאסזאט זונעניג.

ביצק גרעסעס זמאם רבני מרבי, שמוע ונ' אה געלויב

יער' קען פ'ק רחוק ר'ס גע' אספ' מ'י א' אומאג' פ'עם

אמ'ט רזען ג'יז' ר'י'ת' ע' ביינאל'ס. האנדק'ה, ו'ר'ז'א'ת.

זמ'ק קע'ט ע'ערק'ה. ו'בא'ש'י ר'גע'ט ר'ר'ק' א'ע'ק' י'פ'ו' ב'י'ו' ב'א'ע'ז

ר'י' י'ס'ט'ר'פ' ח'ו'ל'ק' ג' א'א'מ'א'ל' ו'ז'א'ג' י'ז' י'ס'פ'ה' ש'ע'ר'י' מ'ר'ה

ב'א' ע'ב'ט' ז'ל' ח'ט'ט'ק' פ'ע'ק'ה' פ'ע'ק'ה' ח'ט'ט' ו'פ'ו' ק'ו'ס'ט'י' ז'א'ע'ר'ת'

ז'א'ע'ר'י'ק' ו'ע'פ'ר'י'י'ט' ב'ר'ו'ם ר'ש'ל'י'ם, ר'ש'ל'י'ם מ'ן ב'ע'ר'ו'נ'ת' ו'מ'פ'י'ק'ו'ן

פ'ע'ם א'ח'ר'ת' ז'א'ע'ר'ת' ז'י'ז'ט' א'פ'ר'ת' ז'א'י'צ' ע'ע'ט' ע'ר'ב' ז'א'ע'ר'ת' י'ז'.

ע'ס'ר'ב' ו'ז'א'ת' א'ה'ל'א'ו'ז' ב'י'ס'ט'ר'ת' י'ז' א'ב'י'א' ו'ז'א'ת' - ל'א'ו'י'ן.

ר' ר'ע'ם ב'ה'א'ל'ע'ן ע'ז' י'ז' ב'ו'ל' א'ק'ר'ת' ו'ע'ח'ב'י'ם ר'ז'ע'ן א'ד' מ'פ'ל'ת' ע'ק'ב'י'ת'.

י'פ'ו'ע' י'ז' א'ש'ט' ר'ת' ח'א'ק' ר'ז'א'ת' ז'א'ע'ר'ת' א'ע'ר'ת' א'ק'ר'י'ק' א'ו'ר'ק'ס ר'ל'א'ו'ן

א'ע'ר'ת' ז'א'ק' ז'ל' ע'ע'ז' ו'ס'ט'ר'ת' ע'ז' פ'ר'ן ר'ק'ל' ר'ט'א'י'ם ו'ז'א'ת' ז'א'ם

ס'פ'י'ק'י'ט' ב'י'ז'ן א'ש'ט'ו'ס' ר'ק'ק'י' ר'ז'א'ת' ז'ל' ב'ו'כ'י'ם ז'א'ת' א'ה' ז'ל'ו'ן

ר'א'ס'ו'ן א'ס'פ'י'ק'י'ט' פ'ע'ק'ה' א'ש'ט'ו'ס' א'ה'ל'ת' ע'ל'א'י'ת' ר'ק'ק'י'ת' ז'א'ם מ'א'ל'ת'ר'ת'

א'ת' ר'ז'ע'ר'ת' א'ש'ט'ו'ס' ו'פ'ר'ו'ז'ט' א'ש'ט' ר'ח'ז'ו'ן ז'א'ש'ו'ג' ר'י' א'ע'ר'ת' א'ח'ר'ת'

ב'מ'ז'א'ל'ת' ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן

ז'ר'ק'ה' ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן

ז'ר'ק'ה' ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן

ז'ר'ק'ה' ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן

ז'ר'ק'ה' ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן ר'ח'ז'ו'ן

הגה"צ ר"א ברייזל ז"ל עם ל"ק אדמו"ר בעל ה"פני מנחם" מגור זצ"ל

הוא אמר לי: אני מעונין זה כבר יצאתי, ואיני יכול כעת לענות לך בזה.

שאלתי: האם להדפיס את הספר?

הוא ענה לי בחיידן: הרי אתה מביא את דברי הירושלמי "כל פספסי" בישיין

חוק מפספוטוי דאורייתא"...

הלכתי לשאל את הר"ק ר"ש מזווהול האם להדפיס את הספר, הוא שאל

אותי: מה הנן פוסק בקונטרס זה? עניתי: כמו החזון איש.

אמר לי: האם אתה הולך להדפיס קונטרס שיתיר לחלל שבת...?

שאלתי: הרי זו מחלוקת הראשונים, ומה הפירוש "לחלל שבת"?

ענה: זו לא שאלה כלל. ברור, שההלכה כרמב"ם ולא כבעל המאור ולא

כרחזון איש.

שאלתי: מנין לרבי כר?

ענה לי: הקב"ה נתן את התורה בהר סיני - באופק זה. אי"ל לפי זה צריך

לחשב 12 שעות בצד זה, 12 שעות בצד אחר.

סייב להכריע בענין זה וכו"ל. אזי הם שלחו מכתב לראש ישיבת מיר, הגאון ר' אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, שישפיע על אבא שיכריע בזה, וראש ישיבת מיר בא לדבר עם אבא בענין זה, ואז אבא אמר לי, דאמנם העיקר להלכה → נראה כדעת הבעל המאור, שכן הריטב"א והר"ן הסכימו לדבריו ושיבחוהו, וכמו כן הבעל המאור והריטב"א והר"ן הם "ספרי הלכה", משא"כ ה"סוד עולם" והכוזרי הם "ספרי הקיורה", שהזכירו בדרך אגב בתור דבריהם שאלה זו, ולכן ראוי לסמוך על "ספרי ההלכה". אבל סו"ס זו מחלוקת הראשונים. ורבי יצחק אלחנן זצ"ל כותב, שאינו יכול להכריע בזה, וא"כ איך הוא יוכל להכריע... ולכן עמד בסיודו להכריע בזה.

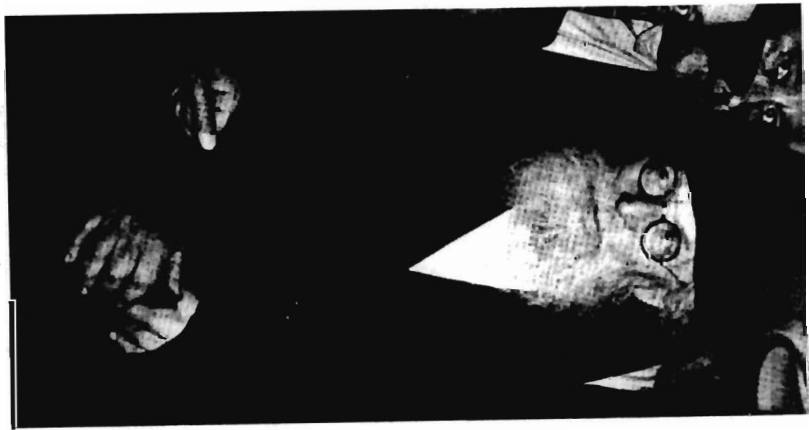
ראש ישיבת מיר הלך אז ל"חזון איש" זצ"ל בענין זה, וחזו"א חקר ודרש בענין והכריע לבסוף כהבעל המאור, והורה כן למעשה לשמור שבת ביום א', וממילא גם לגבי יום כיפור יש לנהוג כן. [חזו"א היה לו גם ביאור ב"יסוד עולם" דלא פליג ככל על הבעה"מ. אמנם הפטות דפליג, ולמעשה גם האבא הסכים דעת הבעה"מ עיקר, אולם לא רצה להכריע בזה].

☞

כאמור נכנס החזון איש לעובי הקורה בענין זה^(ז), ואף על פי שבתחילה כתב אל הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל^(ח): "קשה עלי להיכנס בהוראה לרבים למעשה. אך הענין שלפנינו לא יתן חופש השתיקה"... והעלה החזון איש זצ"ל להלכה ולמעשה, עפ"י דברי הבעל המאור בסוגית הגמ' בר"ה (כ ע"ב)^(ט), כי יש לדחות את יום הש"ק למחרתו, וכן לדחות את יום הכיפורים למחרתו.

(ז) גם הגה"צ ר' יחזקאל לווינשטיין זצ"ל, משגיח ישיבת מיר, פנה אליו וביקש לשמוע חוות דעתו, (אגב, הגה"צ ר' יחזקאל זצ"ל פנה בענין זה גם אל הרה"צ ר' משה אהרן קישיעלאו זצ"ל, שניהו כרבה של העיר חב"ד בסיון, מח"ס "מחבר ים" שה"י ת"ח ופוסק מובהק. והוא השיב להגה"צ ר"י זצ"ל שחלילה לשנות מנהג המקום, וראה ב' תשובותיו בענין זה בקובץ "הפרדס" (שנה כח חוברת ה' ע' 22-21).

(ח) "קובץ אגרות" (חלק ב' סי' קסד).
 (ט) יש לציין למובא בספר "אביר הרועים" (אות כב) תולדות הגה"ק בעל האבני נור סטובטשוב זצ"ל: בעת שלמתי בהישיבה אצל רבינו הקדוש בסאטמאר. הנה למדנו אז בחודש אלול בין מנחה למערב ישעור נוסף מסדר מסכת ר"ה עם תוס' פשוט. והיי כד הגענו לחגמ' בענין סוד העיבור, שבה רבינו הקדוש למאד את הבעל המאור ז"ל, אך שהראה כאן גבורות בפירושו הגדול על סוד העיבור יותר מכל הראשונים. ולמד רבינו הקדוש אצל השיעור כל דברי הבעל המאור בזה בענין גדול, ובדרך לימודו הי' מקשה עליו תמיהות גדולות לפי סדר

הגאון בעל ה"חזון איש" זצ"ל

← נחזור לדברי הגאון ר' משולם דוד סלוביניצ'יק שליט"א^(י): לאחר שהגענו לארץ ישראל, התעוררה ביפאן השאלה מה יעשו ביום כיפור, דהנה בשבתות אכן נהגו לחומר בשני הימים, אך ליום כיפור צריכים היו לדעת מתי יצומנו, ושלחו משם מכתבים לאבא, שישב כבר בארץ ישראל [המכתבים מיפאן, הגיעו דרך אמרליקה לא"י], שיכריע להם מתי לצום, ואבא

(י) ושם (ע' פב) כותב הגה"ד שפירא ז"ל: והוחלט להלכה ולמעשה שלא לשנות ביפאן את חשבון ימי השבוע וכו', וכן הסכים ל"ק אביר הרועים האדמו"ר מגור זצ"ל, ושלח ליאפאן את תשובתי אשר כתבתי לו בזה, שלא לשנות ביאפאן ע"כ. וראה עוד בספר הנ"ל (חלק ב' בהקדמה ע' יד). ועוד שם (ע' פז-ח) ועוד שם (ע' קכג-ד) ע"ש ה"טב.
 (כ) ספר "יעובדות והנהגות לבית בריסק" (ח"א ע' כג-ד).

הליון בשאלת יום הכיפורים ביפאן

בקשר עם אסיפת הכרבים בדרך קביעת יום הכיפורים בשבת פולין וליסה בקימה שבביפאן — מוסרים לנו פרטים נוספים אלה :

בדיונים על שאלה זו הרצו בעיקר — הרב היהודי-יפני טוקאצ'ינסקי, המנהל הראשי של "עץ חיים" ומחבר הספר "מורם בנין הדגמותיו" והרב דוד שפי"ר. ראש עסק בשאלה זו ופירסם עליה מאמר בספרו "בני ציון"; הרב פינקל (בנו של ראש ישיבת מיר) המביר את דעתו של הרב רא" קארליץ (בעל הספרים "חזון אישי").

בחינוכים השתתפו כל הכרבים ובראשם שנתקבלת ישראל הרצו לקובה על החולשת

ה"אופה" - י" תשרי תש"ב

כשהגיעו תשובותיו של החזון איש זצ"ל לבני הישיבות שהיו שם, היתה ההפתעה גדולה. סיפר הגאון ר' נחום אבא גרוסברד ז"ל (ל) כי מיד כשהגיעו תשובת החזון איש זצ"ל, בליל ש"ק הסמון, נכנס הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל להיכל ישיבת מיר, וניגש לעמוד ודפק, תוך שהוא מכוון בקול "והוא רחום" ... (ל)

✎

בספר "מעשה אישי" (ח"א) ע' פד בהג"ה(י) ובספר "שמושה של תורה" (ע' רפג) בספר "במחיצת החזון אישי" (ע' 95-94) ובספר "משמר הלוי" על מסכת תמורה (סי' סה ע' רלט) בהו.

ל) "דגלנו" - (ניסן תשרי' ע' 15)

והוא גם בספר "קובץ ביאורים" להג"ד שלום צבי הכהן שפירא ז"ל (ע' קנז) המעייד, שאחר שהגיע הפסק של החזו"א, הגיע הגה"צ ר"י לוינשטיין זצ"ל לישיבה בשי"ק בבוקר (לפי חשבון אנשי המקום) כשתפילין בראשו. יש לציין שבי"ק אדמו"ר ר' יואל מסמטאר זצ"ל סבר גם הוא כהחז"א, וכמובא בספר "צוינוא קדישא" (נידירוק תשי"ד ח"א ע' ר) ע"ש. אכן ראה בספר "האור" שירא"ל, לרבי ישראל טאפלן שיחי" (לקוואד תשי"ט ע' כז בהג"ה נג), שם מבואר, שהגאון ר' יוסף שלום אלישיב שליט"א לא פסק להלכה כהחז"א בענין זה ע"ש. והוא גם בשו"ת "ישבת הלוי" (חלק ו סי' לד) וע"ש עוד (חלק ג סי' כח) (וצ"ע אם הדברים לא סותרים זה את זה וי"ל). והוא עוד בספר "זכרון שאר"י להגאון ר' שאול ברום זצ"ל (ע' מה-מ) ש"ל בנידון הפסק של החז"א ומקובץ "אוצרות ירושלים" (חלק צה ע' תתש"ז) ועוד שם (חלק צט סי' תתקנ"ט) בהו. וראה גם בקונטרס "זוהר אבות ונביאים" (ירושלים - תש"ס ע' מה) מכתב מהג"ד אלי' נחום פרוש - גליקמן ז"ל אל החז"א בהקשר לפסקו תת"ל. וראה

הגה"צ מלצר זצ"ל, הגה"צ הרצוג זצ"ל והגה"ד כץ זצ"ל

שאלה מיפאן לירושלים על צום הכיפורים
 "לשנו רבנו — אימתי תל אצוני יום צום הכיפורים ז' בשאלה זו פתה אל הרב הראשי הגה"צ הרצוג קובנא הפל-סיס היהודים. בהם כשלישים רבנים וכוני ישיבות שגורלם פולטם לקובא שבפאן. ליוון בשאלה זו בינס הרב הראשי שחי ישיבות של גדולי הרבנים והמסומים. אחרי הדגמת הברום אברהם הלוי פונקל וחתו"ד: צועת אחרים מבוהיה מתימסת ואסטרונומיות החלם ברוב דעות דעת הרב הראשי שהפליטים ביפאן הגבצאם בדרך לארץ ישראל דיוגם כוין יושבי ארץ ישראל והל עליהם צום הכי-פורים כיום ר'. דבר החלטה נשלחה במברק ע"י הרב הראשי הרצוג

"העולם" - אוקטובר 1941, עמ' 8

החזון איש זצ"ל היה תקוף מאוד בדעתו זו, ולא הסכים לשנותה. אף על פי שהגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל (שאותו החשיב החזון איש זצ"ל עד למאוד) היה בדעה אחרת ל', החזון איש כתב בענין זה כמה תשובות (א).

הילוך הגללים והמכביבים, ואף שלא הבנו לדבריו הק', שמענו מפיו הקדוש, שהם תמורה תמורות. ושוב הי' מפרק כל הקושיות והתמיהות בעמקות גדול, כמו שהי' דרך לימודו בעניינים הנגלים לכל, וישבנו כל התלמידים כמשתוממים על המראה עכ"ד.

ל) ראה בספר "האיש וחזונו" לרבי קלמן כהנא ז"ל (ע' עז) מה שהביא בנידון, שר"ט שהיתה בין החז"א להגה"צ מלצר זצ"ל בענין זה. וראה עוד בספר "בדרך עץ החיים" (ח"ב ע' 491) סיפור מענין מהגה"צ זצ"ל בהקשר לדעת החז"א בענין זה (וכן בתוספת "המודיע", "ב השון תשס"ז ע' 1)

לא) ראה בספר "זשובות וכתבים" (ב"ב - תשי"א סי' קט, קי, קיא, קיב, קיד וקטו). וראה

משרד הרב הראשי לארץ-ישראל
 OFFICE OF THE CHIEF RABBI OF THE HOLY LAND
 ירושלים Jerusalem
 ת.ד. P.O. Box 1102
 פלסטון 2361 Phone

עשיין לסדר אתם נצבים, תשי"א.
 צעית הדרווג שלישיא.

כיום ר' תשרי הפעיליטי, תשי"ב, בשעה 4 אחה"צ, כדירוק גסור,
 מכלון אמדורסקי, רחוב בן יהודה, ירושלים עירחיק תיו, התקיים
 ביה אספת רבנים כענין השאלה שהגיעה בשם שלש באות וחמשים נש
 מישראל בעיר קרובי, יאסוני, לאמר יתצילן הייעו נאיזה יום
 יחול אצלנו יום הכפורים האעל החתום: איחוד רבנים ובעלי
 בתים כקורביי.

כית יקבל נא בזה הצתקות סקונדורסיים של החזון אייש שלישיא
 ושל הרב הגר"ם שיקוצניסקי שלישיא בנוגע ליום השבת במקוסות הרם.
 יריסה כזה גם כן רשימה של ספרים לעיין בהם.
 בנקשה לכנא להאספה הזאת וחשובן כצייון יאיר עיניצו
 כמאר תורתו חק' וישיב שרפשיינו ככראשונה ויריעצינו כמתחלה
 כמחרה בקרובי.

בברכת כוח"ם וככבוד רב
 צבתיא זצ"ל מרצ"ל

מתכו של הו"א"י הרצוג זצ"ל
 הג"ד יחיאל מיכל טוקצינסקי, הג"ד שלמה יוסף זיון, הג"ד דוד שפירא,
 הג"ד יונה מרצבן, הג"ד שמואל יצחק הילמן, הג"ד שמואל יצחק יפה,
 הג"ד חזקיהו יוסף מיישקובסקי, הג"ד יעקב קלמס ועוד(לי). כל גדולי ישראל
 (לה) ראה בספר "קו המאריך הישראל" להג"מ כשר ז"ל (ע רמז והלאה). כפי הידוע. שלח ה"חזון
 איש" זצ"ל לאסיפה זו את הגאון ר' חיים זאב פינקל ז"ל, שישבר שם בפני המתאספים
 את דעתו ושיטתו בענין (ראה "קולמס" - "משפחה", ניסן תשי"ח ע' 18).
 הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל סיפר, שבאסיפה הנ"ל כשהחלו לדון בסוגיא, נענה רבו
 המרא"ז מליצר ז"ל: אודה ולא אבוש שאיני בקי בטיב הענין, ואיד אוכל לדון בגי. ורק לאחר

ALBERTINE POSTS, TELEGRAPHS & TELEPHONES
 260
 تلفراف
 TELEGRAM מכבר

Handed in at	SS SS 105 199 KOBE 25 12 1920 VIA IP
Time	שעה ודקות
Received at	מקום קבלה
Received at	מקום קבלה

To: RABBI ALTER HERCQ SLODOWICZIK FUIKEL METZGER HORSHITZIN
 HAUSE JERUSALEM =
 350 JEWS APPEAL RESCUE ANSWER IMMEDIATELY WHICH DAY TO FAST YOMKIPUR

UNIONBIS AND KOBALBATM =

צילום המברק שהגיע מקובה לירושלים

ביום ו', כ' אלול תשי"א התקבל בדירתו של הגאון ר' חזקיהו יוסף
 מיישקובסקי זצ"ל בבתי הורשטיין שבירושלים מברק שנשלח מקובה שבימאי.
 במברק נאמר:
 אל הרבנים מיישקובסקי, אלטר, הרצוג, סלוביצקי, פינקל, מליצר.
 בתי הורשטיין, ירושלים.
 350 יהודים מתחננים, הצילו, ענו מייד, באיזה יום לצום יום הכיפורים.
 אגודת רבנים ובעלי בתים מקובה

מברק זה זעזע את חכמי ירושלים ואת גדוליה. הרב הראשי, רבי יצחק
 אייזיק הלוי הרצוג ז"ל, שהי' בני לאסיפת רבנים כירושלים
 ליום ד' תשרי תשי"ב לדון ברבים בענין מסובך זה"ל.
 באסיפת הרבנים נכחו כמה ממדולי הרבנים באותה עת. הרב הרצוג,
 הרב עוזיאל, הגאון ר' איסר זלמן מליצר, הגאון ר' צבי פסח פראנק,

עוד בספר "מעשה איש" (חלק ז' ע' צו) המביא שהחז"א כתב מכתב תורה לאי שפירסם
 מאמר בעתון "קול ישראל" כדעת החז"א ע"ש.
 לד) גם הגר"ז מבריסק זצ"ל מבריסק החסון לאסיפה זו אך לא הגיע. ראה בספר "עובדות והנהגות
 לבית בריסק" (חלק ד' ע' קנב) סיבת הדבר, וראה עוד בענין זה בספר הנ"ל (חלק ב' ע'
 פד-ה) ובירחון "זלנ" (ע"ה תשי"ד ע' 13).

פרק שביעי ♦ שאלת השבת ויוה"כ ביפאן

Foreign Department and Letters Telegrams Unit.
 Original No. _____
 Office of Origin Route and Service
 Words _____
 Sent by _____
 To _____
 Date Stamp
 1941. 11. 14

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

Original No.	מספר המקור	_____
Office of Origin Route and Service	מקום יוצא הנתיב ושירות	_____
Words	מילים	_____
Sent by	שולח	_____
To	אל	_____
Date Stamp	חותם תאריך	1941. 11. 14

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
 FOREIGN BUREAU
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS
 FOREIGN BUREAU AND BUREAU OF CONSULS

מברק התשובה של הרב הרצוג ז"ל

סוף טוב...

לשררת הארזועים המופלאים שליוו את בני התורה לאורך כל שנות הללות בוילנא-קובא-שחתי, הצטרפו עוד שני ארזועים מופלאים, הקשורים לשאלת השבת ויוה"כ.

הארזוע הראשון היה כאשר באורך פלא, עזבו רובם המכריע של הפליטים את קובא סמוך ל"ה תש"ב. כתוצאה של הוראה חד משמעית של הממשלה היפאנית, שעסקה באותם הימים בשלבים הסופיים של ההכנות למבצע "פעולת הארבור", אי לכך נאלצו כל בני הישיבות שהיו בקובא לנסוע ללא דוחו לשנתוי שבסין.

שנתוי שוכנת - גם לפי שיטת החזון איש - בקצה המזרח בריחוק של ו' שעות תמה מירושלים, ואין שינוי בתאריכים שם מכפי הנהוג בירושלים, אי לכך טרה העננה שאפפה את הכחורים באותם ימים כיצד לנהוג.

קס). אך כידוע הנגז"ל מבריסק זצ"ל לא הסכים להצטרף ולחתום על המברק, ראה בספר "מברבי תורה ומורה" (חלק 2 ע' קצה). ובספר "האיש החזון" (ע ע"ה) ע"ש. וראה בעתון "המודיע" - יום 2, ט' אלול תשי"ד) מכתב מרבי יוסף רוזנוביץ ז"ל הכותב שהנגז"ל מבריסק זצ"ל אמר לו שלעתידו ה" צריך לצום ביום ד', וביום ה' מי שרצה להתמיד כהנ"ה ישאל רופא אם מותר לו לצום יומיים ע"כ. (משי"כ בספר "פאר הדור" חלק ה' ע' קסג-צ"ע).

וילנא ♦ גבורי החיל

הנ"ל פסקולו) כיסוד הדברים שמונבא לעיל מפסקיהם של הגר"מ טוקצניצקי ז"ל והגר"ד שפירא ז"ל שנסאלו מכ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל בענין זה, שאין לשנות מהשבת ויוה"כ הנוהגים שם. ורק ראוי שבימים ה' שלמחרת יוה"כ"פ באותו מקום (בשנת תש"ב חל יוה"כ"פ ביום ד) להתמיר ולאכול רק פחות מכשיעור.

הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג ז"ל שלח ביום א', ז' תשרי (28.9.41) מברק תשובה ובו הוא כותב:

בתשובה למברק שלכם מיום 12.9, אסיפת הרבנים ההלטה, שתעניית יום הכיפורים הוא ביום רביעי לפי חשבון הנהגו בזמן. אני מוסיף מצדד, אין לצום גם ביום תמישי מפני סכנה, אבל יש להתנהג ביום תמישי לפי המנואר בשו"ע א"ח (סי' תר"ח סעיף ז'ח) (ז).

שקם הגר"י מרצב ז"ל, שידוי היוי רב לו בתכמה זו, והסביר כל פרטי הענין עד שהיו הדברים מחוורים כשלמה ח"ב ע' ע' הערה 48.

ולמעשה מובא (שם) שפסק הגר"ז, שהתנהגה למעשה היא כרעת המורה לנהוג שם שבת ויר"ט לפי חשבון הימים שבא"י, כמו שנהגו הדרים שם מאז התישבותם. אלא שלענין דאורייתא יש להתמיר גם ליום המחירת לענין עשיית מלאכה.

לז' דברי הרב הרצוג נדפסו בקובץ "עונם" כרך יד, ובתשובותיו "פסקים וכתבים" (סי' קנ). דברי הרב עוזיאל נדפסו בשו"ת "משפטי עוזיאל" (ח"א סי' נט), דברי הגר"א ז"ל נדפסו בקונטרס "דשבת ומזרח העולם" להג"ה כשר ז"ל (ניו יורק תשי"ד ע' 29) דברי הגר"א ז"ל נדפסו בשו"ת "הר צבי" (א"ח סי' קלח) ע"ש. ובספר "הצבי ישראל" (ע' שכה) רואה בקובץ "אהל שרה לאר" (רוטשטיין - ע' רמו והלאה) מאמר ארוך מהרב דוד צבי הלמן שיתח' בענין דעת הגר"א ז"ל בענין ע"ש.

יצוין כי הגר"א ז"ל הציע לפני החזון איש זצ"ל את הפשרה הנ"ל, שיצומו ביום ד' וגם ביום ה' יאכלו פחות מכשיעור (ראה בתוספת ל"המודיע" - ה' תשרי תשל"ה ע' יא). אך הוא דחה את הדעהו באומרו "הרי ביום ד' הוא ערב יוה"כ, ויש מצוה לאכול" (ספר "מעשרה איש" ח"א ע' קנא). בסופו של דבר רוב התלמידים נהגו כמשרת הרב הרצוג ז"ל, אך יחידים צמו ב' ימים, כפי שמעיד הגאון ר' יוסף הלוי הרובינש שליט"א, תלמיד הידוע שבית מדרש "אור תש"ה" ע' 3). בשיחה אישית עם כותב הסוגים העיד תלמיד ישיבת מיר, הג"ה ליב בארון שליט"א כי התלמיד מרדכי רוקוב ז"ל רצה ג"ל לצום יומיים, אלא שביום השני נחלש ושתה שיעורים קטנים כריג, עוד נזכר (יחוד נאמן) - מוסף חו"ה סוכות תשי"ט ע' 20) על התלמיד חיים גורפינקל שג'ל גם יומיים ע"ש. וראה עוד בספר "מפנקסו של ערונאי חסיד" (ע' 119) הכותב שותלמידים רבים צמו תמישים שעות רצופות (11:1). וראה עוד בספר "פליט ושריד במי השואה", (ע' 175) ובספר "הצלחת החורה" (ע' 101). במאסף "חברים מקיציים" - (שיבת "שפת אמת" ע' כ) מביא בענין זה שההל"ק מאמשינו זצ"ל עם ב' ימים זצ"ע מקור הדברים.

החזון איש זצ"ל אכן שלח בערב יוה"כ מברק: "אחים יקרים, אכלו ביום הרביעי וצומו לענית יום כיפור ביום התמישי ואל תחישו לשום דבר" - (קובץ אנדרת החזון איש" ח"ב, אנרת

פרק שמיני שנת החדשה

ימים נוראים - ר"ה - יוה"כ

הימים הנוראים הגיעו, ותלמידי השיבה הגיעו אליהם מתוך תערוכת רגשות וסערות פנימיות קשות, מחד גיסא קצת הוקל להם. תנאי החיים בוילנא התייצבו במעט, וההרגשה הייתה שנסללה איזה דרך יציאה מתוך המתחמה הנוראה אליה נקלעו עם פרוץ המלחמה, אם כי עדיין לא ידעו מה צופן להם העתיד.

השאלות שריחפו באויר היו רבות, האם הנסיעה לפאן תצלית, האם ביפאן ימצאו איזה מנוח לכף גליהם, והאם משם תסלל דרכם הלאה לאר"י או למדינה חופשית אחרת, אך בענין זה, הרי שהאמונה התמימה שהייתה לבחורי השיבה בכ"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל שהראה להם בטחון מוחלט בדרך הצלה זו, נתנה להם איזה רוגע ונטחון בדרכם.

מחד גיסא, הרי הבחורים האלו הרי נתלשו ברגע אחד אכזרי וקשה מחיק משפחתיהם, ובענין זה היו מגששים באפילה נוראית, הם לא ידעו ולא שמעו כלום על שלום יקיריהם, אבא ואמא, אחים ואחיות, וענין זה עורר אצל הבחורים סערות של רגשות קשות ביותר, לצד דאגה ומתח בלתי פוסק.

כך התכוננו הבחורים לימים הנוראים - תרתי משמע, בראש השנה וביוה"כ נשפכו דמעות כמים, כל אחד ואחד בפינתו התייחד עם עצמו ושיחזר לעצמו את החגים היפים שעברו עליו בחיק המשפחה החמים ועתה...

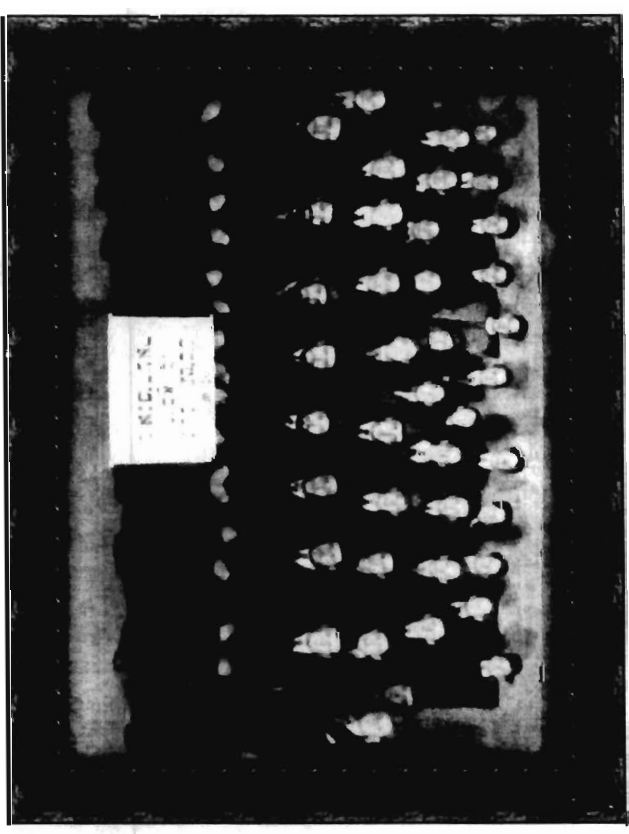
כמה תלמידים זוכרים היטב את העסקן המפורסם ר' לייבל מינצברג ז"ל ר"ד, שכפי שכבר נזכר למעלה נקלע גם הוא לוילנא, הוא עבר לפני התיבה במנינם של הבחורים וכשאמר את פרק "שיר המעלות" כנהוג, הוא סיים בקול חנוק מדמעות:

[245]

האירוע השני היה, כאשר קבוצת הבחורים שקיבלו רשימות כניסה לקנדה בתחילת שנת תש"ב, היו אמורים לעלות על האניה בימים ז'–ח' תשרי, ולפי התכנון, אמורה הייתה האניה שבה נסעו לעבור ביום הכיפורים בקו הרוחב, שבו הייתה שאלת קו התאריך.

הבחורים לא ידעו מה לעשות בענין זה, וכבר הכינו עצמם לצום של יומיים וכפסק הרבנים (היינו לאכול ביום השני פחות משישעור).

אלא שברגע האחרון נדחתה הפלגת הספינה באורח בלתי צפוי, הספינה עם הבחורים יצאה מנמל שוח"י למחרת יום הכיפורים, וכולם נשמו לרווחה לט.^ל

קבוצת תלמידי ישיבת ליובאוויטש שהגיעו משוח"י למונטריאול

לח) עדות אחד מהניצולים שנסעו באניה זו, הרה"צ ר' משה אליהו גרליצקי שליט"א, כיום בקנדה, תלמידי ישיבת "תומכי תמימים".

כב עובדות והנהגות סיפור ההצלה לבית בריסק

כדי שהבני תורה יוכלו להציל עיניי. והוא עפ"י ביאורו הנפלא של מרן הגרייז בספרו ע"ת בנימי עבודה זרה [ב עיי"א] שלעיתיד לבוא יאמר אמות העולם כל מה שעשינו היה בשביל ישראל שיעסקו בתורה. ונענין עוד מה שהבאנו בזה בעמ' קט"ו

שאלת קו התאריך ביופ

7 ←

הנה כאשר התעורר ב"יולנא" אצל בני השיבות הרעיון של הנסיעה ליפן, באו אל האבא זצ"ל, הגאון רבי לייב מאלין זצ"ל, והגאון רבי יונה קרילפוב זצ"ל להתליץ אתו על זה, הרי זה ביום הראשון שהתחילו לדבר אודות הנסיעה לשם, והאבא אמר להם מלד שתהיה כאן שאלה גדולה בענין "השבתי" אימתי זמנה שם, ואח"כ כשכבר דיברו למעשה והתכוננו לנסיעה ליפאן, ביקשו מהאבא שיפסיקו להם בשאלה זו.

והנה האבא זצ"ל אמר להם שיש בזה מחלוקת גדולה בראשונים, דלפעל המאור צריך לשמור שבת ביום א' ולא בשבת, וכדעו הסכימו הריב"א ובחידושי הר"ן. אולם לדעת ה"יסוד עולם" וה"כוזרי" דצריך לשמור שבת ביום השבת, כנהוג בעולם. ונצטט השאלה היא מאחר שבפאן היום מתאחר לבוא כ- 18 שעות אחרי התחלתו בארץ ישראל, ואין ידוע אם יום השבת חל פה ושם בעת ובעונה אחת, ויחכו בהפיש של יממה שלמה, ממילא השאלה מתי לשמור השבת, האם ביום שבת או ביום א' והגאון רבי יצחק אלמליך זצ"ל כותב בתשובה בספרו, שאינו יכול להכריע במחלוקת זו. כן אמר הגרייז, וסיים "וא"כ איך אני אוכל להכריע בזה"...

אולם אח"כ כשאחרי הגדול הגרייז זצ"ל, חשב גי"כ לנסוע דרך יפאן, ביקש מהאבא שיכריע לו בענין זה, כי עליו לדעת למעשה איך לנהוג שם. אולם אבא אמר לו כנ"ל שאינו יכול להכריע בזה. וכדי לידע איך לנהוג למעשה, ישלח מכתב למח"צ "ברביסק" רבי שמחה זלצ' וז"ל הווא יפסוק לו, וכך עשה אחי. ואח"כ קיבל באמת שני מכתבים מרבי שמחה זלצ' זצ"ל, שהעיקר כבעל המאור, אבל להתנהג בחומרא כשיטה האחרת [נענין בספר "מודביצי תורה ומוסרי" ח"ד עמ' רכ"ב שהביא המכתב כלשונו]

לאחר שהגענו לארץ ישראל, התעוררה ביפאן השאלה מה יעשו ביום כפיר, דחה בשבתות אכן נהגו לחומרא בשני הומים. אך ליום כפיר צריכים היו לדעת מתי יצונו, ושלחו משם מכתבים לאבא שישיב כבר בארץ ישראל [המכתבים מיפאן, הגיעו דרך אמריקה לא"י] שיכריע להם מתי לצום, ואבא סירב להכריע בענין זה וכנ"ל. איז הם שלחו מכתב לראש ישיבת מיר הנורא"י פינקל זצ"ל, שישיפיע על אבא שיכריע בזה, וראש ישיבת מיר בא לדבר עם אבא בענין זה, ואז

כב עובדות והנהגות סיפור ההצלה לבית בריסק

ואת הויזה הטיפאנית. והנה במשרד שחילקו את האשרות יציאה לא היו זמנים קבועים מתי יפתח, ולפעמים מתחווה אף באמצע הלילה. וכל פעם נפתח בשעה אחרת. וכשהיה נפתח, היו אמרים את השמות של אלו שקיבלו את אשרות היציאה, ומי שלא היה במקום, הפסיד את זכותו. לכו עשו שיהיה משמרות נוסם ולילה ליד המשרד הני"ל, וכשהגיע תור של מישהו, מיד רצו לקרוא לו. ובקלויי הישן של וילנא ישבו וזייפו ויזיות יפאניות ואישורים הולנדיים, והרוסיים אמרים להם וכי אתם חושבים שאנחנו לא יודעים שזה מזויף, יודעים אנו הכל, אך בכל זאת נתתים אנו לכם אשרות יציאה. אח"כ כבר נתפסו אתכם בכל מקום שתהיו...

שום שכל בעולם לא יבין באופן טבעי איך הניחו הרוסיים לכל זה... ולא הגלו את כולם לרוסיה בסיביר. הרי ידעו שבחורי הישיבה כבר ברחו מהם פעם אחת לילנא, ועתה שוב רוצים לברוח מהם, ובכ"ז נתנו להם לברוח, ונתנו להם אשרות יציאה אפילו על סמך ויזות מזויפות...

וכן היה צורך לתת במשרד התיירות, סכום של 200 דולר עבור הנסיעות, ומי שהיו לו קרובים באמריקה יכלו לשלם עבורו בקונסוליה הרוסית באמריקה. אך למי שלא היו קרובים באמריקה, היתה בעיה איך להשיג דולרים, כי ברוסיה אסור להחזיק דולרים, ומי שתפס ובידו דולרים היה נהרג. ורובלים לא הסכימו משרד הנסיעות לקבל, ורצו רק דולרים... אבל למרבית הפלא אמרו הרוסיים, "אתם יכולים להביא דולרים מהיכן שיהיה לכם, ולא ישאל אתכם איך השתגם..." רק הזהירו שעד שתגיעו לכאן לא יתפסו אתכם שטררים כי הם יהרגו אתכם... אך אם תגיעו על השולחן כאן 200 דולר לא נעשה לכם דבר"... וכך היה.

בדרכים מופלאות שכאלו, ובניסים גלויים ממש, נצל "עולם התורה" מיד הצר הצורר. אפשר היה ממש למשש בידים את הניסים. וכי איזו סיבה הגיונית מנעה מהם להגלות לסיביר את כל בני הישיבות שהגיעו לילנא... ולא רק שלא עשו להם דבר, אלא אף סיעו בידם לברוח חתק מאיזור המלחמה, ועי"כ להשאיר בחיים. המתבונן רואה איך שהקב"ה גזר דין מוות על יהדות אירופה, ובהשגחה פרטית הלך ובהר יחידים, זה אחר זה, והציל את "עולם התורה", הדברים מבהילים למתבונן.

כל מה שעשינו לטובת ישראל

כשנודע שיש "פחת הצלה" עיי' נסיעה ליפאן, והיו צריכים לנסוע אז מצד אחד של רוסיה עד הצד השני ליד יפאן, והיתה רכבת מ"מוסקבה" עד "ילדיאסאסקו", אמר אז מרן הגרייז זצ"ל שעכשיו מוכן למה בנו מסילת רכבת כזו ארוכה, והוא

ספר זקניי - אנקניזיג אפי כריסק
מ"ל ז' שיעון תר"ע
מ"ל

והנהגה באותה תקופה רצו הרבנים שהתנודו לפסקו של "החזון איש", להוציא ספר שלם ובו להוכיח כי הם צודקים, וישדעת "החזון איש" בזה, בטעות יסודה וכו'. אולם מרן הגרי"ז זצ"ל שלח אליהם שלוחים להדריעם כי עד עכשיו לא התערב באופן מעשי במחלוקת זו, אך אם הם יוציאו את הספר, אזי יכנס גם הוא לעובי הקורה בענין זה, וזה אינו רדאי עבורם... ואכן כאשר שמעו אותם רבנים מזה, מיד נסוגו ולא הוציאו את הספר.

פסח בוילנא

כשהיה מרן הגרי"ז זצ"ל בוילנא, והתקרב תג הפסח, התחיל לדאוג מה יהיה עם המצות, ומאפה יהיו לו חיטים שמורה. וכתב מכתב לדודו שהיה בליטא, והודו הזה היה "מבני" בחיטים, והדוד כתב לו שיש לו כמות של חיטים שמורה. והנה בוילנא כולם היו אוכלים רק מצות מכותה, ולא היה שם מאפה למצות יד כלל, ודאג מרן הגרי"ז זצ"ל יאפה את המצות...

עוד חשב מרן זצ"ל שאם הוא יאפה בוילנא מצות יד, אולי יש בזה משום "פגיעה" בהגאון רבי חיים עוזר זצ"ל; והנה בחודש שבט הלך מרן הגרי"ז זצ"ל לבקר את רבי חיים עוזר זצ"ל, ואמר לו רבי חיים עוזר, "הרי עוד מעט פסח, ומה יהיה עם מצות... דאי הרב רוצה לאפות מצות יד... אייך תדעו שברחוב פלוגי יש מקום שאפשר לאפות שם מצות יד?..."

וכוונת הגר"ח"ע היה למאפיה אשר פעם היו אופים שם לחם, אולם כבר שלשים שנה שלא אופים שמה, ושייך לסדר שם את אפיית המצות... מרן הגרי"ז זצ"ל התפעל שר' חיים עוזר, על אף טרדודו המורבי, חישב והבין שפרן זצ"ל יחשיב לאפות מצות יד בוילנא, משום חשב פגיעה בכבודו, ומשים כד הקדיש הוא לומר למרן זצ"ל שיכול לאפות במקום פלוגי...

והנהגה מקודם הפסח ראו בני משפחת מרן הגרי"ז זצ"ל, שיש קצת שינוי בהטקטיקלען סוכר ממה שהיו רגילים בבריסק, שבוילנא כשישיבבו את החתיכות לשתים, היו נוצרות קטנטנים נחזים מהסוכר, ובבריסק לא ראו דבר כזה. וחשב מרן הגרי"ז שגם ערבו איזה תערובת של שמן קטניות אל תוך הסוכר, והחליט עם בניו שיבשלו סכום מסוים של סוכר עם כמות מים, באופן שבדאי יהיה בזה שישים כנגד הקטניות, וישתמשו רק בסוכר הזה כל ימי הפסח...

אולם כשיבקר מרן הגרי"ז זצ"ל בחול המועד אצל רבה של וילנא מרן הגר"ח"ע גרודזינובסקי זצ"ל, וכיבדו חלה בכוס תה, ועל השולחן היתה קערה קטנה עם שטיקלען סוכר, והגיש הגר"ח"ע זצ"ל את הקערה אל מרן הגרי"ז על מנת שיקח מעט סוכר, לא החמיר הגרי"ז בפני הגר"ח"ע ושמה חתה עם הסוכר... אולם

אבא אמר לי דאמנם העיקר ללכת נראה כדעת הגב' המאור, שכן הריטיביא והר"ן הסכימו לדבריו ושיבחוהו, וכמו"כ הבעה"מ והריטיביא והר"ן הם "ספרי הלכה", משא"כ ה"יסוד עולם" והכוזרי הם "ספרי חקירה", שהזכירו בדרך אגב בתוך דבריהם שאלה זו, ולכן ראוי לסמוך על "ספרי החלוקה". אבל סייס זו מחלוקת הראשונים. ורבי יצחק אלתר זצ"ל כותב שאינו יכול להכריע בזה, וא"כ איך הוא יוכל להכריע... ולכן עמד בסירובו להכריע בזה.

ראש ישיבת מנר הלך אז ל"חזון איש" זצ"ל בענין זה, והחזו"א חקר ודרש בענין והכריע לבסוף כ"הגב' המאור", והורה כן למעשה לשמור שבת ביום א', וממלא גם לגבי יום כיפור יש לנהוג כן. [החזו"א היה לו גם באור ב"יסוד עולם" ולא פלג כלל על הבעה"מ. אמנם הפשטות דפליג, ולמעשה גם האבא הסכים דדעת הבעה"מ, עיקר, אולם לא רצה להכריע בזה].

אולם היו בזמנו חלק מהרבנים שישבו ודנו בדבר, ולבסוף החליטו להיפך מדעת החזו"א זצ"ל, ושלחו טלגרמה לופן יציאמו ביום הראשון. והחזו"א שלח להם טלגרמה בוח"ל, "אכלו ושעו ברביעי, וצומו בחמישי ואל תחשו לשום דבר" עכ"ל. ובפאן שהו באותו הזמן גם תלמידי ישיבת "חכמי לובלין", וזו היתה ישיבה חסידיית מבחורים מפולין. [בנייהם הרבי מלובלין שכיום גר בבני ברק, וכן הרב מקוצקאן. והם שלחו טלגרמה בענין זה לאדמו"ר הזקן מוור, וכמדומי שדעתו היתה נוטה גם כן שלא להכריע. [נע"ש"ש בספר "מרבצי תורה ומוסר" שבאמת כן פסק, ואז היו שם ויכוחים שלמים כיצד לנהוג בין החסידים למתנגדים, ולבסוף האדמו"ר מאמשינב זצ"ל עשה פשרה בענין זה לחוש לשני הימים, אבל הכל בנוגע לשבת]

בינתיים הרבנות הראשית התחילו לעשות רעש גדול נגד "החזון איש", ועשו מזה מחלוקת גדולה בארץ ובאמריקה כנגד "החזון איש". יום אחד בא לבינתו שליח מהחזו"א, ושאל אם אפשר לדבר עם הרב, ונענה בחיוב. ואז נכנס לאבא, ואמר לו שהחזו"א מבקש ממנו שיצטרף אליו לפסוקי הבעה"מ. אז אמר לו האבא זצ"ל "ישם ביפאן הרי כבר הגיעו הטלגרמות מ"החזון איש", ומהרבנות הראשית, והם יראו שהישיבה ממנו שיצטרף אליו לפסוקי הבעה"מ, ומהרבנות יצומו כולם, שהרי מי לא יצום כשמוע יום כיפור...!!! ועתה אם הוא יצטרף לדעת "החזון איש" לחייב לצום ביום חמישי, יהיו הרבה שירצו להחמיר ולצום גם ביום זה, ויצא שיהיו אנשים שיצומו שתי ימים, וזה כבר ענין של "פיקוח נפש" לחייב עתה לצום ביום חמישי...

ועל כן אפשר לכתוב הטלגרמה באופן אחר, והוא, "כי מי שיצום ביום חמישי יש לו על מי לסמוך, כי כך שיתת הבעה"מ והריטיביא והר"ן [וכמדומה שהבא עוד ראשונים], אך מי שירצה להחמיר ולצום גם ביום רביעי, אזי ביום חמישי שיתנתג ככל הכללים שיש לענין דיני פיקוח נפש", כך ענה לו האבא זצ"ל, וכמדומה שהחזו"א הסכים לזה, וכך נשלח לבסוף הטלגרמה.

עובדות והנהגות השקפה צרופה לבית בריסק קנג

ויאמר לו מרן הגרייז זצ"ל, "כל דבר חדש שנוסד, אני נוהג לפני במידה של כבודו וחשדותו, ואנינו רוצה להכנס לדון לנופי של ענין, כי חוששני שאם אותעמך בזר, כבר לא אוכל להתייחס לזה במידה של כבודו, וישאר רק השדהו..."

וכשאמר למרן הגרייז זצ"ל שהלומדים שם הם אברכים שאין להם בבתים פרטה לפורטה, והם הוכרחו ללמוד שם כי הכולל שבו למדו קודם, נסגרו מחוסר תקציב, אמר להם מרן הגרייז זצ"ל, כי אלו שכבר לומדים שם יכולים להישאר, ובלבד שלא יקבלו חידשים.

חיכי תמצאי

סיפר לי הגאון הגדול רבי מאיר הלוי סאלאווייצקי שליטי"א, בן מרן הגרייז זצ"ל:

מרן הגרייז זצ"ל דיבר פעם על "ירידת הדורות", ואמר שבזמנו אין העיקר האדם בעצמו, אלא התמונה המתפרסמת ממנו... והאדם הוא רק חיכי תמצאי לעשרת ממנו תמונה...

[והיינו שאצל המון העם ככל שהאדם יותר מפורסם, הוא נחשב יותר גדול...]

בודאי שלא...

סיפר לי הגאון רבי ישראל אהרן הכהן קופשיץ שליטי"א ברלהץ:

בשעתו הציעו לאחי הגאון רבי אברהם שליטי"א לכתוב "שיטקלאך תורה" [מפרכת של חידושים] בבטאון שמוציאה תנועת פא"י, והוא יקבל סכום מסויים עבור כל "שיטקעל" שיכתוב...

ובקשו מהגאון הגדול רבי חיים אהרן טורציין זצ"ל שיכנס למרן הגרייז זצ"ל לשאל את דעתו הרמה בזה, אבל הוא אמר שאינו רוצה להכנס לשאל שאלה כזו...

והנה למחרת בשעת בוקר מוקדמות, הגיע הגאון הגדול רבי חיים אהרן טורציין זצ"ל לבית אחי שליטי"א, ואמר לו שלכסוף הוא בן חלק ושאל את מרן הגרייז זצ"ל, והוא ענה "אודאי נישט, אודאי נישט..." [ובדאי שלא...]

ת"ק 3

קנג עובדות והנהגות השקפה צרופה לבית בריסק

לתת יד למזרחי אינו רוצה...

סיפר לי הגאון רבי דוד הלך שליטי"א [מלונגאנו - שווייץ] כפי ששמע ממרן הגרייז זצ"ל, בהיותו בעיירת הנפש "שולץ" אשר בשווייץ, לצרכי בריאות:

בזמן שעלתה השאלה אודות זמן השבת ביפאן [ועניין כל מה שהבאנו בזה בחלק א' עמ' כ"ט] בקש הרב הראשי הרב הצעיר זצ"ל לערוך "אסיפת רבנים" כדי לדון בשאלה תמייל. והזמין לאסיפה גם את מרן הגרייז זצ"ל, אך מרן הגרייז לא הלך לאסיפה...

ואמר לי מרן הגרייז זצ"ל, כי סיבת הדבר שלא הלך, היתה מכיון שהוא ידע שלאחר מכן יקרא זה פסק של "הרבנות הראשית", ולא פסק של "אסיפת רבנים"... ולתת יד למזרחי הוא אינו רוצה...]

בזה לא שייד לטעות

יענין בקובץ "קול התורה" [והיייל בנתיסחד - אנגליה] שהביאו ברלהץ:

הקשה מרן הגרייז אברמסקי זצ"ל, לרבו מרן הגרייז זצ"ל, איך ידעין בברור שהגרייז זצ"ל ידע את הקץ, הרי גם רבי עקיבא טעה כשחשב שבר כוכבא הוא המשיח... ואי"כ אולי גם הגרייז עלול לטעות...]

עננה לו מרן הגרייז זצ"ל, כי הטעות של רבי עקיבא היתה טעות באדם, בחשבו שבר כוכבא הוא המשיח, אך קץ הנאולה של הגרייז אינו מי יהיה המשיח, אלא מתי הזמן שמחייב את ביאת המשיח, ובחשבון הזמן לא שייד טעות.

כבדתו וחשדותו

סיפר לי גאון אחד שליטי"א, שהוא היה בשעת משעה:

בעת שהקמנו את הכולל של מכוני... שמעו האברכים הלומדים שם כי מרן הגרייז זצ"ל מתנגד מאד לענין, הלך רב... ועמו כמה מחשובי האברכים, ועלו לבית מרן הגרייז זצ"ל. ובתחילה ישב מרן הגרייז זצ"ל ולא דיבר מאומה, אולם רב... הרהיב עוז ושאל את מרן הגרייז זצ"ל: יאמר לנו רבינו מה טעם מתנגד הוא למכוני...

1313-1314
ת"ק 3
הג"ה ל שניסין 1061
מרן 1812

קא

כפולחנותה של תורה

מערכה 18 שעות. לעומתו, טענו הרבנים מירושלים, שיש לדאוג בימינו "שבגורינו", 1800 מירושלים, את קי-התאריך גם לפי ההלכה, הרינו שדיוס מקדש מורחה מירושלים 12 שעות ומתאחר מערכה 12 שעות, ומצא שצריך לשמור שבת ביפאן באותו יום שמתקיים בירושלים.

כאשר הגיעו שתי החשובות, נכחו מאד הפליטים, המשגיח רבי יחזקאל זצ"ל הכיז באוני תלמידי ישיבת "מיר" כי החז"א הוא "השופט אשר במיר", והלכה כמותו. המשגיח גילה באוני בני הישיבה, שקיבל בשעתו מפי הגור"ע, כי המסורה של הוראת התורה עוברת מיד ליד ע"י אנשים מיוחדים שחוקרה העיד לכך - החז"א הוא אחד מהם. למחרת ביום שבת הופיע רבי יחזקאל להפלת שחרית כשהוא מעטר בתפילין, ואכן מאת תלמידים ציינו לו ושמרו שבת ביום ראשון בלבד, כרעת רבינו, אם כי נזהרו ממלאכות דאורייתא אף ביום הקודם.

יום הכפורים תש"ב מתקרב ונא, ואז חל בא"י ביום ר' בשבת, ולא ידעו אחד יום לקבוע בו הצומה? אסיפת רבנים שהתקיימה עפ"י הזמנת הרד"ר ר"א הרצוג סיכמה להשיב לפליטים, שימשיכו להחזיק בתאריך המקובל ע"פ קו-התאריך של הרבנים ויצמו ברביעי. קשה על להיכנס בהוראה לרבים למעשה, כתב רבינו ביום כ"ז אלול תש"א אל מרן הגרא"ז מלצר, "אך הענין שלפנינו לא יתן חופש השתוקק" (קוב"א ח"ב סי' קס"ד). כאשר נמסר לרבינו על הצעת א' הגדולים שיצומו ברביעי ובחמישי, לצאת יד כל הדעות, הגיע בהחלטיות: "לדין אי אפשר, שדרי מצוה לאכול בתשיעי, וכאילו התענה תשיעי ועשרי".

"מאד קשה מצב אחינו ביפאן", כתב רבינו באגרת ששלח בערב יום הדין תש"ב אל מרן הגרא"ז מבריסק זצ"ל, "לרגלי מצב הספק ביה"כ פ' הכע"ל, והדבר קשור לפיקודי להצטעעים... והאחריות מטיל עלינו, שבשבתנו הוטל הדבר בספק, מצד כבר עשיתי מה שאפשר לבוא ליד השוואה, ובטח ישתדל גם כתר"ה לצאת מהמצור החליץ... וכבר באנו ליד השוואה שדעת כל הראשונים ז"ל דהתחלת היום בקצה המזרח...". (שם ח"ב סי' קס"ד).

מעשה איש

לאסוקי שמענתא אליבא דהילכתא

קב

בשנים קודמות התפשט מלחמות לרבים. אין רצוני לחרות הוראה לרבים למעשה (קוב"א ח"ג סי' קע"ב). אינני מן המשיבים הלכות למעשה, ופרט ברני ממונות (שם ח"ג סי' קע"ג). באגרת אחרת מוצאנו את רבנים דלהלן: פירסמו הרעה באילו נזקקתי לקבוע בי"ד לסדר את מסחר האחרונים וממילא נעשיתי ריין ועד על הכשרים, וכולו מוזיק, אינני עד ואינני ריין, והוא אצלי בהלכת פנים לחשרני לעשות דבר המחר לרתי תכלית הורית (שם ח"ג סי' קצ"ב).

ואננס במודעת הזמן היה לעמוד ההוראה בישראל. כל דבר הקשה יציאות אליו, בכל ר' חלקי ש"ע. כל התורה כולה היתה מסודרת במחוז אליבא דהילכתא.

מועד השבת ביפאן

בשנת תש"א, עלתה על הפרק שאלת מועד השבת ביפאן. היה זה בימי מלחמת ההכחדה שערבו הנאצים ק"ש ביהודי אירופה. בחדשי הקיץ נמלטו מאות בני תורה מליטא ופולין, בדרך פלא, והתגלגלו לא"י יפאן במרחק ורחוק. כבואם לא ידעו זמן שבת אימתי, מכיון שזרזים מתאחר לבוא ב"קובה" ב-18 שעות בקירוב אחי שמתחיל בא"י, או שמקרים ביותר מ-6 שעות לפני התחלתו בא"י, והדבר טעון הכרעה, דאם מתקדש יום השבת בעת ובעונה אחת פה ושם, או שמא בהפרש של יום שלמים?

בני ישיבת מיר, וכראשם המשגיח רבי יחזקאל לענינישטיין זצ"ל הריעו את שאלתם אל ראש הישיבה הגרא"י פינקל זצ"ל, שהתגורר אז בת"א. ראש ישיבת מיר פנה אל רבינו וביקש את הכרעתו. תלמידי יח"ל פנו באותה שאלה אל הגאון בעל "אמרי אמת", והוא פנה אל הגרא"ם טוקציניסקי ואל הגר"ד שפירא שיברדו הלכה זו. ותחלקו בזה הדעות: רבינו סבר, כי על הפליטים לשמור שבת ביום ראשון, מאחר שחלכה כבעל המאור הכתור שנקטו בגובל של ח"י שעות, ודיינו שהגובל בין מוחל למערב הוא 90° לירושלים, והתחלת היום מקדימה מורחה מירושלים 6 שעות ומתאחרת

5. בעקבות אסיפת רבנים בענין זה, התבטא רבינו: "אז ידע טאטע שטארבט, צוברקוונען זין די קינער" (שפראכט אמת, משתללים לום הילדים!) - היה זה כעבור שנה מסתלקותו של מרן הגרא"ע זצ"ל, ביום ה' מ"א ח"ש, ודמו נכר על העובדא שהתפרקו ממשימת מוחלעת לדעת-תורה (מהגר"ש גריינמן זצ"ל).

ספר לימוד א"י
ח"ב
פרק 5 י 3
י"ג י"ג
י"ג י"ג

קכג

במחצית השנייה של הנדרה

זרות או להתפלל עלינו שניעזוב את רגש זה ח"ו. ארובה הוא רגש קודש מאהבת הנדרה ויראת שמיים" (קוב"א ח"ג סי' ק"ג).

"השגחתו ית' הוא בכל דור ודור על החידים ששתלן בכל דור להורות חוקיו ומשפטיו לישראל, וכשתן מעמיקין בהלכה, הם בשעה זו כמלאכים, ורוח ממום שורה עליהן, ועל פיהן נקבעו הלכות באישות הממורה ובשבת ובשאר הלכות הממורות..." (קוב"א ח"א סי' ל"ג)

מעשה אשה

קכב

בערב י"ב שחרית, עמד רבינו ושלח אל הגאון מברסק שיסיים לתתם יחד עמו על מברק להורות לפלטיים ביפאן שיאכלו ברביעי ויצמו בחמישי. הרב מברסק חש שבא יגיע המברק רק בערב, לאחר שיתחילו לצום, הימצאו מחמירים שיתענו ב' ימים ויש בזה משום חשש פיק"ג. אבל רבינו חיבק הר"ץ מברק ל"קוב"ד" ובו הוראה דלהלן: "אחים יקרים, אכלו ביום הרביעי, וצמו תענית יום כפור ביום החמישי, ואל תחשו לשום דבר" (קוב"א ח"ב סי' קס"ז).⁶

השור החדוי

בשנת תשי"ג ישבו רבני אי"י על המדוכה אודות סוג חדש של בע"ח בשם "זבר" (השור החדוי)⁷ בעל קרן אחת, שעמדו להביאו ארצה ממדגאסקר לשיווק בשר למאכל, והסוג נדיר ובלתי ידעי, ולא הוכרע אם היה הוא או בהמה, ואם כשר הוא למאכל?

הרה"ד ריא"ה הרצוג פנה אז אל רבינו לשמוע חוות דעתו. רבינו השיב שצריך לחדר מאכלת מינים הדישים של בע"ח שאין עליהם מסורת, וכדברי ה"חכמת אדם" שקבע בספרו שמהנינו שלא לאכל בהמות חיות אלא במסורת. גם כשהוסף הרב הראשי הודיע לו שדרש חקך בין משפחתו ותיקות של יחודי בכל שהתגודדו בהודו מזה מאות בשנים, ותובר שנתנו היתר במין זה על פי מסורה הזרהה של רבותיהם מדורי דורות, חזר רבינו והביע את דעתו "שלא לשנות במקום זה מפני מסורת במקום אחר, וגם שלא לקבל בזה ערות מכל אדם, רק מנברא רבא".

"סוף דבר", ממשיך ומסיים רבינו, "בומנינו ששואפים על רפורמא, אי אפשר לעשות דברים הנראים כמתירים את מה שהגנו כדם איסור. וכן ראיתי מנהג רבותינו ז"ל כדור העבר, ואין ראוי כשכיל זה לחשוך בכוננות

6. מרן בעל קה"י זצ"ל נשאל על ב' אברכים שנוסעים ליפאן, מתי עליהם לנהוג שבת והשיב: "ביום ראשון כחול"א, וראי שעליהם לשבות, ואף בשבת - כד שלא יבואו לחקל ראש שכולם שובתים והם לא, זה לא דוד כד, ולא כל אדם שוח"..." (סי' תולדות יעקב"י פרק י"ט).